

Els graons

(ALDC, II, 255. Els graons)

La forma més propera al llatí és *graus*, procedent de GRADUS ‘pas’ → ‘pas que es fa per pujar una escala’ → ‘graó’, der. del verb GRADI ‘caminar’, i que conviu amb *graons*, *escalons* o *escales*; *grades* 118 deu ser un record del col·lectiu llat. GRADA (cf. cat. ant. *grada* ‘escalinata’). *Graons* és un der. únic en català (< *grau* + sufix -ó) amb var. com *graus*, *esgraus* (ross.) i *grauons*, *esgrauons* (amb la *u* del primitiu *grau*); *graerons* (atracció de *escalera*), *grailerons* (amb *i* antihiàtica), *graverons* (amb *v* antihiàtica); *gradons* (der. del primitiu *grada* o *grasa*). *Escales*, del llat. SCALA, designava tant la ‘escala’ com els ‘graons’ i, amb el dim. -ó, s’ha format *escalons* (var. *escalots* 163, amb canvi de sufix), i amb el sufix -era, *escaleres* (veg. mapa 173).

Algunes poblacions distingeixen (*es*)*graons*, els d’una escala fixa o d’una escalinata, dels *escalons*, els d’una escala portàtil; potser per això, Fabra matisava en l’entrada *escaló* del DG: “Graó, especialment cadascun dels travessers d’una escala de mà”, fruit d’una tendència a dotar sinònims (o geosinònims) de matisos semàntics diferenciadors.

Entre els mots locals, notem el gal·licisme *marxes* 9, 13, l’aragonèsisme *barrons* 121, el castellanisme *peldanyos* 87 i l’italianisme *gradi* 85 (← it. *gradino*); *pisones* 118 s’ha format sobre el cast. *pisar* ‘trepitjar’.

Són normatius *graons*, *esglaons*, *escalons*, *escales*, *escalerons*, aquest des del DIEC₁ (1995).

